

Nr 280.

Av herr Nordenson, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning rörande avsättning till lotterimedelsfonden.

Såväl i motion I: 206 till 1949 års riksdag som i motion I: 263 till 1951 års riksdag har jag påtalat det otillfredsställande i att de belopp, som tillförts lotterimedelsfonden, sedan flera år tillbaka varit så otillräckliga, att de icke motsvarat de summor, som Kungl. Maj:t funnit angeläget att utanordna till olika ändamål. Förskottstilldelning har skett i så stor utsträckning, att redan verkställda disponeringar vid ingången av budgetåret 1950/51 uppgingo till 3,5 milj. och vid senaste halvårsskifte alltjämt uppgingo till belopp av samma storleksordning. Detta måste anses mycket otillfredsställande och stridande mot god ordning. Saken framstår i så mycket mer säregen dager, som lotterimedlen flödat mycket rikligt under senaste år. Inkomsterna på lotterimedel ha för budgetåren 1950/51, 1951/52 och 1952/53 beräknats till respektive 75 milj., 80 milj. och 82 milj.

Även om härifrån dragas de medel som härflyta från den stämpelavgift på 2 kronor, som uttages för varje lott, ha under de senare åren återstått vinstmedel på själva lotteriverksamheten på ca 50 milj. per år. Det förtjänar erinras om att härtill kommer ytterligare ett inkomstbelopp på lotterierna i form av skatt på vinsterna, vilket i årets statsverksproposition beräknas till 29 milj. kronor.

Enligt ett av 1938 års riksdag fattat beslut borde dessa medel med hälften tillföras statskassan, medan den återstående hälften skulle av Kungl. Maj:t disponeras för bidrag till kulturella ändamål m. m. Skulle denna princip fullföljas, skulle lotterimedelsfonden erhålla icke mindre än 25 milj. varje år. De verkliga anslagen till lotterimedelsfonden ha emellertid varit

1949/50	kr.	7 500 000: —
1950/51	„	7 500 000: —
1951/52	„	9 500 000: — och för
1952/53 föreslås	„	10 500 000: —.

Samtidigt har på tilläggsstat för 1951/52 föreslagits ett extra anslag på 500 000 kronor. De totala beloppen understiga sålunda högst väsentligt de belopp som enligt 1938 års riktlinjer skulle ställts till förfogande.

Vidare är att märka, att de årligen återkommande anslagen till teater- och orkesterverksamhet under årens lopp stigit väsentligt på grund av ökade kostnader. På grund härav ha de medel som stått till förfogande för andra ändamål blivit ytterst knapphändiga. Andra kulturändamål än de

ovan nämnda ha sålunda endast i mycket ringa grad och i flera fall endast genom de oegentliga förskottsutdelningarna kunnat nödtorftigt tillgodose.

Vidare har riksdagen understrukt angelägenheten av att i hög grad tillgodose de mindre städernas och landsbygdens kulturbehov, och den höjning som förra året vidtogs med 2 milj. kronor borde enligt riksdagens mening till sin huvudsakliga del komma dessa ändamål till godo. Det har emellertid visat sig under budgetårets lopp, att kostnadsstegringarna för de stadigvarande bidragsmottagarna medfört, att dessa under innevarande budgetår med all sannolikhet komma att taga större delen av det ökade anslaget om 2 milj. i anspråk. Det belopp som skulle stå till förfogande för landsbygden och de mindre städerna jämte andra mera tillfälliga ändamål skulle sålunda bli ytterst knapphändig.

Beträffande de här framförda synpunkterna är att märka, att de samtliga allvarligt uppmärksammats av såväl departementschefen som riksdagen.

Beträffande den genom förskottsutdelningen uppkommande medelsbristen vid ingången av budgetåren yttrar departementschefen i 1951 års statsverksproposition: "Erinras må vidare därom, att lotterimedelsfondens läge sedan flera år tillbaka är sådant, att under löpande budgetår beslut i stor utsträckning måste fattas om disposition av medel, som först budgetåret därpå tillföras fonden."

Utskottet skrev förra året om detta: "Att förskottsdisponering förekommit i den betydande omfattning som framgår av det föregående (3,5 milj.) måste enligt utskottets mening betraktas som ett missförhållande och stå i strid med god ordning. Utskottet, som väl inser, att denna förskottering framtingats av den alltför knappa medelstilldelningen, vill uttala angelägenheten av att Kungl. Maj:t har sin uppmärksamhet riktad på denna fråga och låta vidtaga åtgärder för balansens avverkande."

Beträffande önskemålet att tillgodose den kulturella verksamheten på landsbygden ha både departementschefen och utskottet starkt understrukt detta.

Vad slutligen övriga ändamål beträffar, har departementschefen förra året framhållit: "En anslagshöjning är emellertid angelägen icke blott med hänsyn till landsbygdens och de mindre städernas intressen utan även därför, att kulturlivet över huvud taget har behov av ökat stöd från statsmakternas sida." Vidare framhåller departementschefen sålunda: "Ett stort antal behjärtansvärda ansökningar ha hittills icke kunnat bifallas på grund av brist på medel. Det synes icke i längden försvarligt att bibehålla anslaget till avsättning till fonden på den nuvarande låga nivån." Under senaste budgetåret ha sålunda de ansökningar som avslagits av medelsbrist uppgått till icke mindre än 800 000 kronor.

Inför denna klart uttalade förståelse för önskemålet om rikligare anslag till fonden från myndigheternas sida och insikten om det otillfredsställande

i förskottsdisponering av fondens medel frågar man sig icke utan undran, vad anledningen varit till att icke större belopp överförts till fonden. Jag erinrar än en gång om att lotterimedlen flödat så rikligt, att en tillämpning av 1938 års principer skulle medföra en överföring till fonden av ca 25 milj. I samtliga uttalanden av departementschefen och riksdagen motiveras den starkt begränsade avsättningen med "hänsyn till rådande statsfinansiella läge".

De önskemål av kulturell art, som fonden har till uppgift att tillgodose, ha sålunda varje gång fått träda i bakgrunden av sparsamhetsskäl. Andra önskemål ha ansetts böra gå före. Med hänsyn till att de medel, det här är fråga om, flöda ur en ständigt ymnigare vällande inkomstkälla vid sidan av skatterna och sålunda icke tynga skattedragarna, är det anmärkningsvärt, att just dessa anslagsbehov ansetts böra hållas så starkt tillbaka till förmån för andra.

Man måste fråga sig: När de kulturella ändamålen anses böra hållas tillbaka i ett läge, då vi befinna oss i en utpräglad högkonjunktur med anmärkningsvärt flödande statsinkomster och ytterligt rikligt inflytande lotterimedel, hur skola de tider se ut, då man kan anse sig ha råd att tillgodose kulturella ändamål i den omfattning, som myndigheterna själva angiva vara önskvärd? Jag tror det är angeläget, att vi göra klart för oss, att de utgifter för kulturella ändamål, som det här gäller, i mycket hög grad äro av den beskaffenheten, att, om de ej tillgodoses just när de framträda, vi måste räkna med att de bli definitivt försummade. De försummelser, som en långt driven sparsamhet förorsakar, bli ofta irreparabla.

Många av de mest penningkrävande posterna i vår budget avse medel för konsumtionsändamål och äro sålunda avsedda att uppehålla en viss standard. Hur önskvärd detta än kan anses vara, kunna vi ej dölja för oss, att om dessa utgifter jämföras med en del utgifter för kulturella ändamål, så äro de förra ensidigt ägnade att tillgodose den nu levande generationens materiella behov, medan de senare tillgodose såväl den nuvarande generationens andliga utveckling som ock sådana ändamål, som giva bestående värde genom tiderna. Vi stå här i någon mån inför ett val mellan å ena sidan den nuvarande generationens konsumtionsintressen och å andra sidan egna kulturella intressen och ansvaret att väl vårda vårt kulturarv. Det vore beklagligt, om kommande generationer kunde säga om oss, att vi för att tillgodose stundens konsumentintressen även under tider av rikliga inkomster — jag syftar på de ständigt stigande lotterimedlen — försummat betydelsefulla kulturella intressen till men för både oss själva och kommande generationer.

Det kan, som jag ovan framhållit, konstateras, att en mycket stor enighet råder beträffande angelägenheten att i fråga om lotterivinsternas disponering tillgodose tre särskilda önskemål:

att den uppkomna balansen från ett budgetår till nästa avverkas, att landsbygdens och de mindre tätorternas kulturbehov bättre tillgodoses samt att ökade möjligheter erhållas att tillgodose de behjärtansvärda önskemål, som nu icke kunna bifallas på grund av brist på medel.

Skall det bli möjligt att komma därhän, måste den ytterligt snäva politik, som hittills förts vid fördelningen av lotterivinstmedlen mellan statskassan och de kulturella ändamålen, läggas om. Ser man problemet mot bakgrunden av de principer, som 1938 — d. v. s. mera "normala tider" — ansågos skäligen, skulle avsättningen för närvarande böra uppgå till ca 25 milj.

För att emellertid i dagens finansiella läge få en utgångspunkt för frågans bedömning synes man lämpligen kunna utgå från vad som inflyter i form av vinstmedel.

I det löpande budgetårets riksstat uppskattades lotterimedlen till 80 milj., och i årets statsverksproposition beräknas de till 82 milj. Det förefaller väl motiverat, att det belopp, varmed vinstmedlen väntas öka gentemot innevarande budgetår, helt tillföres lotterimedelsfonden. Härigenom skulle avsättningen till fonden uppgå till 11,5 milj. mot av Kungl. Maj:t föreslagna 10,5 milj. Även med denna höjning skulle statskassan bibehålla sin andel vid det ganska aktningvärda beloppet av 80 milj.

Med återopande av vad sålunda anförts hemställer jag,

att riksdagen till Avsättning till lotterimedelsfonden anvisar ett anslag av 11,5 milj. kronor.

Stockholm den 26 januari 1952.

Harald Nordenson.

Nr 281.

Av herr **Sunne m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till bidrag till hemmens forskningsinstitut.

(Lika lydande med motion i Andra kammaren, nr 355.)

Stockholm den 26 januari 1952.

Johan Sunne.

Gust. Sundelin.

Martin Söderquist.
